REU. P. IOSEPHO CRISPO AMICORUM OPTIMO CRYSOLOMEIDA...

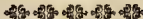
Lorenzo Legati

Argumentum.

Hrysocomen puellam Cydonem, quæ Virginitatem vouerat, deperiens Eromelus conterraneus adolescentulus insaniuit, ità vt dilectâ potiri desperans sibi mortem esset illaturus, nisi Venus soporatum in Malum insanam, siue Pomum Amoris conuertisset. Puella ægrè ferens euentum, ne alter eius amore caperetur, virum mentita peregrinata est in Italiam, Galliam, Hispaniam, & demum in Africam, vbi mas credita constitit apud Limonem, & Citriam Neptuni filios. Cognito forte sexus mendacio, eius amator factus est Limon. Sed nil profecit. Amantem Citriam redamabat Chryseomelus Atlantis Regis Mauritaniæ filius. Vt nuptijs votum daret Limon impedierunt frustraneì eius cum hospite amores. Quam dùm Citria flectere conaretur, in Cotoneorum Arborem mutatam vidit. Re gaudens, quià non exaudita, & ipsa à Nemesi in Arborem sui nominis conuersa est. Superuenientes Chryseomelus, & Limon, ipsi pariter in Arbores transformati sunt, hic in Malum cognominem, ille in Aurantiam. Atlas, re acceptâ, locum eiusce Metamorphoseon Hesperidibus filijs custodiendum mandauit. Inde nomen Hesperidum hortis. At amissi filij dolore victus obriguit, & in montem à se dictum concessit. Illinc in Mediam, & alibi translatæ Aureæ Mali, variarum Regionum ciues effectæ sunt. De Cotoneo, Cotoneolâ, & Luco Galliæ Cisalpinæ oppidis passim insertæ fabulæ.

CRISPE, decus Patriæ, quam Mysta facerrimus ornas,
Inter Seraphicos ter mihi culte Patres:
Tu quoque, qui nostris fausti cantibus olim,
Cum primum cœpi fila mouere Lyræ:
Accipe quæ lusi maturior, omnibus vllum
Morphea quâ nequij carpere nocte fibris.
Fors erit vt multo quondam te carmine dicam;
Et pateat nostrum quàm tibi debet Ebur.
AVREA nunc repeto quo Numine MALA vigebant
Orbe sub Hesperio, quidue fuere prius.
Sic pretiosa canam; quisnam pretiosa negabit
Metra, quibus pretium CHRYSEA MALA parant?
Nondum conspicuum pietate, animoque ferebat
Amphitryoniaden Cas oculata soror.
Roboris Alcides sed tantum prima futuri
Ediderat tenerâ paruula signa manu:
Dum puer intrepidis elidens anguibus ora,
Artes elusit, dira Nouerca, tuas.
Cùm Libyæ Regnator Atla tibi NATVS adultus
Ex Hesperthusâ CHRYSEOMELVS erat.
Insignis specie Iuuenis: nitet aurea collo
Cæsaries, quâ non pulcrior vlla fuit:
Nec minus ac formâ præstat iuuenilibus ausis;
Dimicet ille Feris, dimicet ille Viris:
Non erat in tota periter tam strenuus orbe,
Ni Gnato venias æquiparande Pater.
Tigribus, & sæuis congressus sæpè Leænis,
Deuictis retulit certa trophæa feris.
Quin & seu ficto, seu vero Marte cruentus
Pugnaret, semper victor abibat ouans.

✠ 2 Hinc

Hinc illum teneræ certatim ardere puellæ,
Tam claro Iuueni nubere quæque flagrans.
Nulla tamen placuit, nisi Nympha Niasias, altâ
Quæ formâ, & meritis omnibus vna præit.
CITRIA nomen erat, cui LIMON frater, & vno
Ediderat geminos Maura *puerperio.*
Maura *Niasiaco celeberrima littore Nympha,*
A te facto parens, Ennosigæe Pater.
Hanc amat, hanc cunctis præponit Amantibus, hancq;
Consortem thalami CHRYSEOMELVS auet.
Sic adamatus amans in amantem compare flammâ
Fertur, & igne calent victus vterque pari.
Iamque tuas, Hymenæe, faces accendere, & aureos
Iungere Amatores dulce paratus eras.
At LIMON, cui serpit atrox per viscera cura,
Dum non felici tortus amore perit:
Obstitit, & geminis communia gaudia differt,
Quatenus & Nympham flexerit ipse suam.
Quippè Cydoniacis illuc aduenerat oris
Virgo, quæ CITRIAM sola decòre refert.
CHRYSOCOME nomen fuerat, nomenque venusta
Virginis æquabant aurea *fila* comæ.
Et, nisi quòd mala tenerà lanugine flauent,
Atque sibi perpetuum ver Helichrysus agit:
Blandior in toto non vixerat altera Mundo,
Vicerat & speciem, CITRIA pulcra, tuam.
Sed quantum pallore placet spectabilis ipso,
Pectore tantus inest Virginitatis amor.
Scilicet intactos tibi, Delia, vouerat annos
Perpetuo studijs dedita Virgo tuis.
Hinc & gaudebat siluis habitasse remotis
Venatu exercens lustra per alta feras.
Nec minus Ortygiam iaculando imitata Dianam
Torquebat doctâ spicula certa manu.

Spicula certa volant ex arcu missa puellæ,
Inde, Cydon, tacitis gloria prima tuis.
Tale per ingentes auum traducere Lucos
Sueta, vel aspectûs oderat illa virûm.
Si fugit hinc hominum amplexus, tedasq; maritas,
Nil mirum; nimium libera vita placet;
Spreuerat ideircò quoscunque CYDONE iugalem
Virginis egregia concupiere torum.
Inter quos adeò puer hanc EROMELVS amarat,
Pulcher EROMELVS, diuitijsque potens:
Vixisse vt nusquam credatur amantior alter,
Quinè magis Nympha dignus amore foret.
Non tot Anaxareten affectibus Iphis obarsit,
Quot iam CHRYSOCOMEN deperit iste suam.
Sic Amor ætatem superauerat: illa pusilla,
Quippè trilustris; at hic grandior esse nequit.
Ergò dum vultûs arêre Rosaria cogit
Tantus, qui teneris ossibus ardor inest:
Cogitat ingentes vt tandem temperet æstus,
Instruit & solers cognita bella precis.
Obsequijs etenim, precibusque, & munere multo
CHRYSOCOME longo tempore pugnat Amans.
Omnia sed frustrà; stabilem nec vincere mentem
Obsequijs, precibus, muneribusnè potest.
Respuit obsequium, precibusque aduersa profatur
Vota, quibus Triuia casta placêre studet.
Sic & EROMELO transmissa remittit amanti
Munera, nè capiant munera capta fidem.
Nempè pudicitiam nil æquè ac munera vincit,
Et Virgo capiens munera, victa prope est,
Infelix omni sic spe fraudatur Amator,
Nec te, CHRYSOCOME, cessat amare tamen.
Nam nequit edomitâ te excludere mente, iugumquè
Excutere, & formæ dememinisse tuæ.

✠ 3 *Ergò,*

Ergò, at, & quanquam sine spe viuamus, amemus:
CHRYSOCOME, quamuis dura puella, placet.
Sæuiat illa licet, mitissimus vsque vigebit
Nulla relaturus præmia noster amor.
Non hic sæuitiæ cedet: certabimus, illa
Asperitate suâ, nosque perenne fide.
Nos ea contemnat: Constantia nostra manebit:
Omnia scit constans exuperare labor.
Sic obfirmato dum pugnat amore misellus,
Languet, & arcano tostus ab igne perit.
Dumquè nimis feruent vesana incendia, crescit,
Et nequit angusto pectore flamma capi.
Æstuat, atque fero peruersâ mente vapore,
Nec, quid agat, nouit, nec valet apta loqui.
Iam fremit, & torvè circumspicit omnia, iamquè
Perfurit, & toto desipit asse puer.
Ac veluti nimius, vel si præcordia pandat,
Debeat à toto corpore abire calor:
Ipse parat violare suum, & discerpere pectus,
Et, quibus exhalet flamma, aperire vias.
Iamquè sibi conscire manus intentius, in aureum
Vngue fero lateris sæuit acerbus ebur.
Cùm pueri miserata Venus cœlo astitit alto,
Et tenerum vetuit dilacerare sinum.
Mœstaquè furtiuo perfundens lumina somno,
Leniuit rigidâ vulnera facta manu.
Quin &, ne furijs iterum succumbat eisdem
Euigilans, mirâ consulit arte Cypris.
Nam, dum fata negant iuuenem producere vitam,
Ne mage CHRYSOCOMEN solicitare queat:
Vt fuerat longo tunc sparsus membra sopore,
In Plantam vertit Diua soporiferam.
MANDRAGORÆ est species, animal vel odore soporans.
Sunt & HYOSCYAMI qui genus esse volunt.

Pro-

Profert POMA, quibus pueri de nomine nomen
Restat adhuc, Latium, Franca vè lingua sonet.
Nomen EROMELO texebant ΜΗΛΟΝ, ΕΡΩΣ *te,*
Astiterat qui cum Cypride, paruus ΕΡΩΣ.
Sic pariter FRVCTVS, & AMORIS POMA vocamus,
In sua quæ sumpsit Cyprius inde puer.
Quòd fores is demum furibundo insanus amore;
Fructibus INSANI vel modo nomen inest.
MALA INSANA vocant Itali, *quod & ille canebat,* Balth.
Qui nouus est Naso, Gens Rhodigina, tuus. Bonif.
Poma vocant alij LYCO—PERSICA, quippe feruntur
Hæc aluisse frequens Persis, & ora Lyci.
Et quia diues eras puer, & quàm splendidus auro,
Auratusquè tibi fulsit in ore decor:
Insignes quoque nunc Fructus color aureus ornat,
AVREAquè hinc multis dicere POMA placet.
Atque vt pallueras vbi terminus institit aui,
Quòd face torruerit cor tibi sæuus Amor.
Pallor abinde nouis aduenit Fructibus, &, quem
Pectore fundebas, cortice sanguis inest.
Puniceo siquidem vestitur cortice POMVM,
Sanguinea maculant quod quoque sæpe notæ.
Aurea mox aliquot carpens Venus inde Volema
In Damasæa sua contulit arua Cypri.
Hic fata in auricomas venerunt semina Plantas,
E quibus Hippomeni MALA petita dedit.
AVREA MALA, quibus Iuuenis Schœneida vicit,
Præteritaque sibi comparat ille torum.
Carpsit & hinc POMVM, quod sculpsit Acōntius illud
Quæ tibi, Cydippe, callida verba dedit.
Fertur & hinc Paridi misisse Diespiter Aureum
Iliaci MALVM fons, & origo Mali:
MALVM, quod retulit celebri in certamine formæ
Credita Diuarum pulcrior, alma Venus.

Præmia, quòd Plantam te transformasset in AVREAM,
Belle Puer, Nympha sic ubi fata canit:
Sed tu, quæ nunquam voluisti cedere Amori,
CHRYSOCOME, & nostrum dulce subire iugum:
Fors cum sævitiæ nil pœnituisse iuuabit,
Sævitia cupies pœnituisse tua.
Fors erit, vt, veluti tuus hic miserandus Amator,
AVREA sic pariter tu mihi POMA feras.
Dixit, & haud fallunt diuam præsagia mentem,
Præquè videt, quod iam venerit, ipsa Venus.
Nanquè ubi EROMELVM, cum desperaret Amatà
Posse frui, notum desipuisse fuit:
Atque manûs ideò sibi consciuisse cruento
Impete, nec quoquam membra reperta loco:
Sed non visa prius pueri pro corpore Planta
Enitui', forma symbola tota sua:
Maxima suspicio Metachrafeos vrget, & inde
Nescio quis pectus Virginis horror habet.
Mente subit Clytie, Smilax, Hyacinthus, & Aegle,
Totquè alij, quos est stirpe latère memor.
Sicquè, ait, vt vegetet, si pro me haud sentit Amator,
Et sibi stirps viuit, ne sibi viuat homo:
Quod mihi nomen erit? quæ fama? quis ore silebit
Me quoque naturam dememorasse meam?
Non hominis spirasse animam in præcordia dicar,
Atque hominis, faciem præter, habere nihil.
Vna recensebor, quæ ad funera cogat Amantes,
At adscribetur non mea culpa mihi.
Quæ mea culpa fuit? si quem redamare nequibam,
Inuitam voluit diligere, hincquè mori?
Mens fuerat, pariterquè manet mens viuere castè,
Claudereque, intactà virginitati, diem:
Quid non sperandos ideò sperare Hymenæos?
Nolentem vano quid ve furore sequi?

Debuit

Debuit hoc saltem spes' auertisse furentis;
At furor, ac ætas non habet illa modum.
Ergò ne similis quisquam correptus abinde
Sit face, sinque alÿs inscia causa mali:
Hinc melius mouisse gradum: ne quippe deinceps
Patria me videat, qualibet ora placet.
Sunt alibi siluæ, sunt, quas venando fatigem,
Belluæ, vbi nemorum te quoque, Diua, colam.
Non me torquet iter: montes assueta per altos
Ire, vagum potero ferre vbicunque pedem.
Ne nostros alibi thalamos desideret alter
Consultum est: spoliÿs vtar abinde nouis.
Me vestis probet esse virum: facet aurea toto,
Quæ mihi lanugo mollis in ore nitet.
Non hæc in facie nobis sine numine vernat.
Istâ noster honos amodo tutus erit.
Dixerat, atque habitu demum succincta virili,
Arcum, & cum pharetrâ spicula nota capit.
Qualis vbi capreas parat exagitare fugaces
Arcitenens, Virgo tunc quoque talis erat.
Egreditur, Dicte non erratura, nec Idâ;
Nam plantis nimium sunt iuga trita suis.
Vtque paternu CYDON, gelidam quà vergit ad Arcton
Creta frequens populis, imminet altu mare.
Pulcra CYDON, quam nunc CANIAM gens Cretica dicit,
Atque ideò portu claret, habetque rates:
CHRYSOCOME in littus descendit, & excipit illam
Nauis ad Oenotriam pandere vela parans.
Sic vehitur quo fata trahunt, Apiamq́; figuru,
Quam folium Platonûs exhibet, esse videt.
Scyllæos superat scopulos, auidamque Charybdim,
Quaue Typhœa super Sicelis oru sedet.
Inde vbi Parthenope sacuit prospectât, & olim
Plenu futura sacris Vatibus, arua probat.

Araa, vbi nunc Baptista *meus,* Muscettola, Crassus
Diuinis animant saxa vel ipsa metris.
Non hac meta via: latè placet Itala Regna
Lustrare, atque oculos dulce beare situ.
Roburnaquè plagam similem procedere froadi
Spectat, & obscraat qua loca grata magis.
Iamquè quadrageno patet Albula flumine diues,
Albula, cui famam postera Roma dedit,
Roma, vbi Memphiticas adeò, Kirchere, *Figuras*
Calles, vt studijs cedat Apollo tuis.
Mox Apennias superatis cautibus, illic
Astat, vbi SENII clara fluenta sonant.
Non longè fuerant leti magalia ruris,
Hospes vbi facta est credita virgo puer.
Dumquè migrare parat, qui comi exceperat illam
Hospitio, ad Lucam, ne velit ire, monet.
Nam prope Lucus adest, vbi quonis maximus, inquit,
Est, & qui rabido trux hiat ore lupus.
Ille peregrinos, & quemuis praterit illac
Deuorat, & nemo saluus abire potest.
Nec iaculis confide tuis puer, addidit: Eius
Tergora dura nimis spicula nulla pauent.
Nos quoque conserto tentauimus agmine sape
Vincere, nec pugnax sic quoque victa Fera est.
Imo canum lacerata phalanx, lethaliter icta
Nostra cohors, acri deate petita fera.
Sic ait: at Virgo, qua non pauet vlla ferarum
Vulnera, cum secum fert sua tela, refert.
Hospitio, monitisquè tuis quam debeo, quàmquè
Quod tantum curæ sit tibi nostra salus:
Non vsquam potero fari satis: attamen isthac
Ire placet, sauus quà fremit ore Lupus.
Me terret fera nulla: Feras timuisse CYDONIS
Non est, & nobis Patria Cressa CYDON.

Est

Eſt animus pugnare feræ: mihi concidet illa,
Quò properant mortem ſpicula noſtra ferunt.
Dixit, & in ſiluam greſſus mouet, illius auſum
Armatò indigenûm pone ſequente manu.
Cum ſubitò latebras, infrendens dentibus, exit
Longè aduentantum citus odore Lupus.
Quamquè videt celerem turma præcedere, primam
CHRYSOCOMEN ſæuo dente ferire parat.
Illa ſed è pharetrà ſelectum miſſile neruo
Componens, nemorum ſupplicat hiſce Deam:
Dirige Diua manum precor, &, quod torqueo telum,
Sit mors immani non reparanda feræ.
Inde Arcam exonerat: calamus volat ocyor Euris,
Et, quò deuotum deſtinat illa, ferit.
Saucìat in pectus Monſtrum cor aduſque cruento
Vulnere, dum præceps in ſua fata ruit.
Concidit in vulnus, Lucumq; vlulatibus implet
Extremis, & cum ſanguine vita fugit.
Ictum admirotur, proque auxiliatibus armis,
Plauſibus eſt Iuueni grata caterua ſequax.
At veluti Phœbum fama eſt, Pythone perempto,
Deucalionæos percoluiſſe viros:
Aut quali Inachijs Alcides cultus honore
Dicitur, Arcadicum cum domuiſſet aprum:
Qualis &, aut Lernæ, aut Nemeæ terrore ſubacto
Susceptus populis Claniger ipſe fuit;
Talibus obſequijs pariter gens illa CYDONEM
Eſt Iuuenem cæſo deuenerata Lupo.
In pagum fera tracta: caput tibi pendet ab arâ,
Delia, quam templo paupere turba colit.
Quin &, ne facti veniens foret immemor ætas,
De Iuuenis patriâ dictus abinde locus.
Sed quia maiori nequit is certare CYDONI,
PARVA CYDON tantum eſt, ſiue CYDONIOLVM.

 COTO-

COTONEOLA hodie corrupto nomine Graio
Dicitur, vt vulgi fert idioma scabrum.
Atque adeò creuit, floretque, vt & vrbibus ipsis
Conferri populo, diuitijsue queat.
Sunt, quibus hostilis reprimi valet impetus, alta
Mœnia, sunt valli. circum aqua multa meat.
Sic & vbi Lucus fuerat quia postea paruas
Seruandis gregibus disposuère casas:
Successitque casis succiso Robore Vicus,
Hunc placuit LVCVM dicere, siue LYCVM:
Sicq; LVPI seruet, seù LVCI nomina, seruat
Nomina, quæ tanta sunt monimenta rei.
Est quem nunc LVCVM dicunt, proq; Arbore multâ
Se tollunt alta plurima tecta polo.
At iam progreditur mentitâ in veste puella,
Est & vbi placidè, paruule Rhene, fluis.
Paruu'e Rhene Tybri non concessure superba,
Æmula Romuleæ Felsina vt Vrbis erit.
Felsina cuius honor per vos nunc aquat Olympum,
Cum MONTALBANO BONOME docte meo.
Felsina BOMBASI Historys, metrisq; decora,
Et BONVICINI carmine vbique cluens.
Felsina VVLPARIO, BONCOMPAGNOq; docente
Stoa recens, scitè mella Pelasga loquens.
Inde Peregrinâ Phaethontis funere clarus,
Centenoque Padus flumine diues adest.
Laudat agros, biferâ commendat messe beata
Rura, vbi Marte potens nostra CREMONA modo est.
Succeditquè CASIS BOTANI Pastoris eisdem
Temporibus, multa qui grege diues erat.
Illius hic seri Vicum struxère Nepotes,
Indigenûm BOTANI quisque CASALE vocat;
Tuq; potens Atauis hac SCHINCHINELLE patenti
Dita PETRE tenes sub ditione loca.

Nop

Non procul hinc lanum fluuiorum Regis opacas
Arbore Populeâ consita silua latus.
Huc properat, fessis gratis vt recreet vmbris
Artûs ad murmur prætereuntis aquæ.
Hîc sedet, hîc captat spirantes leniter auras,
Lassa viâ molli flamine membra leuans.
Prospicit, &, siluam quia latè Populus implet,
Arbores populi Populus alta caput:
In mentem venit his Plantis Phaethontidas olim
Humanum miserè deposuisse decus.
Compatitur, funusq; simul deplorat earum,
Et memor est casûs hîc, EROMELE, tui.
Sicq; CYDONA refert puerum, patriamq; CYDONEM;
Et Græco resonat plurima in ore CYDON.
Audierat BOTANI non longè armenta virentis
Pinguia per nemoris pascua pastor agens:
Atq; abeunte illa, sub qua stetit, Arbore ab ipso
Incisa est iaculi cuspide multa CYDON.
Cum Planta viguère notæ; quin fertur ab illis
Ipsa, & ab hac nomen participasse Nemus.
Sæpius vt siquidem dicta est ea PLANTA CYDONIS,
SILVA CYDONIS item dicta subinde fuit.
Lucus adhuc stabat, cum LAVS POMPEIA latis
Surgeret in ripis, Addua pure, tuis.
Sed cum multa noua Dux maximus Vrbis in agris
Oppida fundaret, concidit inde Nemus.
Non ideò cecidit Nomen; nam consita silua
Villa loco, siluæ nomen adusq; tenet.
Nomenclaturam nisi quod corrupit Achiuam
Itala, COTONEVM proq; CYDONE vocant.
Atq; ita creuit ab hinc, vt non ignobile castrum
Sit modo, quodq; opibus, deliciysq; fluit.
Quodq; loco maius decus est: hoc editus ille
PASSER, Olorinum qui modulatur opus,

PAS-

PASSER habens inter FARNESIA LILIA nidum,
Cultus vbiq; mihi, MINOTIOquè meo,
MINOTIO CLANIM Dirce, MONTEMquè SABINVM
Mutanti Aonijs, dulce canendo, iugis.
Ante sed it Virgo, ne illa inter LILIA visam
Pindaricâ *insignem te, PICINARDE, Cheli.*
Nec sinit hinc abiens, Patriaque, Lyraq; PLACENTEM,
Te memorem Vatem Vate, MORANDE, satum.
VIRGINIS offertur REGIO fœcunda Diana,
Regia qua Insubrum postmodo clara fuit.
Nec minus Ægisona nunc est Vrbs inclyta Diua,
Seù Doctrina magis, seù magis Arma placent.
Arma tamen Toga vincet, vbi Facundia TVRRI
Regnat, & in sacra concinit alta Toga.
TVRRIS vt hæc nobis Arx sit, dat APROSIVS, Apros
Figens, PALLADIVM quot NEMVS ore petunt.
Hic & Septenis *ingens SEPTALIVS* Alis
Sublimis, Nomen fert super astra suum.
Seù MVSÆA parit, seù Fabrâ luserit Arte
Est ALDROVANDVS, Callicrateśq; nouus.
Hinc Alpes peregrina subit: iacet ampla sub illis
Planicies, cœlo propitiore fruens.
Tota placet: Regia non aquè est fertilis vlla,
Ni quam, THVNE potens, sub ditione tenes.
THVNE potens, per quem SALCZBVRGA Bauarica Roma est,
Magnanimas Ostro THVNE reuincte comas.
THVNE Poetarum Mecœnas maxime, quo non
Munera fert alter liberiore manu.
THVNE, cui par nemo fuit, nisi CAROLVS ille,
Hac qui in planicie sceptra SABAVDA regit.
CAROLVS ille Ioui compar, Phœboq; nitenti,
Dum sedet in TAVRO, Duria clara, tuo.
Atque ò si quendam, qui in TAVRO est Iupiter iste,
EVROPAM veheret trans Mare, Creta, tuam!

Co-

Cederet Odrysias Phœbe, Cyprisq; parenti
Pareret, ductà sub iuga prisca Cypro.
Tunc & Maonio tenuis foret are Cicuta
Mutanda, vt merito non minus esset Epos.
Teque simul canerem, tanti qui Principis Hermes
Es modo pro Thybrico, PETRE diserte, Ioue.
Te, quo Principibus non gratior omnibus alter,
Te, BARGELINÆ gloria prima Domus.
Tunc Latià resonanda Tubà, quæ tam mihi de TE
Dictauit Tuscis prima Thalia modis.
Et nouus Amphion veteres tibi surgere THEBAS
Forte darem, tacta tunc Cheli, Apollo, tua.
Nec te delicium PETRI, Charitumque silerem,
O VIDE OVIDII Frater amate mei.
Sed secum nunc Cressa rapit, dum circuit oras
Hesperiæ, migrans quò sua fata vocant.
Iamque terit Calpen, atque hinc vastissima spectans
Æquora, ibi fines Orbis adesse putat.
Ast è conspectu cernens latissima paruo
Regna Hellesponto dissita, eò ire parat.
Descendit, mediumque caui Mare transfretat Orno,
Incertoque Abylen transmigrat inde gradu. ἄμπε-
Et iam Fessa prope est, Bromio non fessa ferendis λος Vi-
Vitibus; hinc nomen AMПЕΛΕ Græca dabas. tis.
Lustratur Regio, quo cum venatibus haud sit
Aptior, instituit ducere Virgo diem.
Longarum siquidem confecta labore viarum,
Est opus, vt tandem desinat esse vaga.
Dumq; hæc CHRYSOCOME secum pensando volutat,
Obycitur multo silua fragore sonans.
Vrsus erat fugiens venantum dira sequentum
Spicula, qui cursu iam prope sospes erat.
Virgo videt, promptumque suo transmittit ab arcu
Missile, transadigit quo caput illa Fera.

Con-

Concidit, extremumq; nequit fremere icta, repente
Motibus ablatis; inde coacta mori.
Astitit emissum relegenti è vulnere telum
Per frutices animal turba secuta frequens.
Dux erat his acer LIMON, quem CITRIA iuxtà est,
CITRIA pulcra comes, CITRIA pulcra soror.
Obstupuère omnes ictu, speciéq; CYDONIS,
Quamq; Virum credunt, se bene habere iubent.
Ante alios autem LIMON, Germanaq; poscunt
Quis sit, & huc illum qua bona fata vehant.
Queis Iuuenis: mihi Cressa CYDON est Patria, dixit,
Terra potens opibus, CHRYSOCOMESq; vocor.
A puero placuit Venatio: saltibus ergò
Viuere, mosquè Feras exagitare fuit.
Fama erat hunc multis ditem venatibus orbem.
Multimagum huc ideò flex imus inde gradum.
Hac mihi causa Viæ; quare hîc quoque degere mens est,
Hîc, vbi longa meum tædia ponet iter.
Dixerat: & nostris igitur succedere tectis,
Orsa refert LIMON, hospes amice potes.
Tu nobis genio similis, venabimur vnà,
Hæcquè comes fuerit, quæ soror vna mihi est.
Sic ait: & precibus, quia vincitur, aduena cedens,
Vix non renuit comis honore domûs.
Nam si fors olim pateant mendacia sexûs,
Cum CITRIA sperat viuere tuta diu.
Nec frustrà dubitat: nam quondam languida multo
Venatu, ac æstu feruidiore calens:
Quæsijt vmbrosæ spirantia frigora Palmæ,
Sub qua dat placida membra quiete frui.
Cùm leui tunicam diducens flamine, nudat
Sepita pectus Virginis aura procax.
Illac prætereunt gemini, nil tale putantes,
Et, quæ consultò delituère, vident.

Re-

Recludunt etenim tumida mendacia mamma,
Quodque ea non sit vir, signa sat ista probant.
Arsit ad aspectam Iuuenis Nasetus, & quam,
Ceù sit amens, amat, ceù sit amica, flagrat.
At doluit formosa soror, qua nescio quid plus
Quod sit amatus auet, quàm sit amata CYDON.
Dumque sinum inspiciunt diuersà mente gemelli,
Et variè afficiunt vbera bella duos;
Somnia conturbant mentem non muta tacentis,
Atque inter trunca, hac integra pauca sonant.
Si modò Planta vires, Eromele, atq; Aurea Poma
Fers, cresce, & toto profer in orbe comas.
Hæc tibi perpetui sit amoris candida merces;
Nusquam alij nubam, quæ tibi non volui;
Mox abit ex oculis somnus, mammasquè loquaces
Increpat, aspectis fratribus, atque tegit.
Fulsit in ore duûm risus tener, atque facetus,
Vrbani factas causa venusta ioci.
Somni quanta tui vis, inquit CITRIA, per quem
Qui prius hospes eras, hospita nostra modo es?
Sed quantus fueras nostri iam fratris amicus,
Sic & amica dehinc tanta sororis eris.
At quis EROMELVS fuerit, duntaxat auemus.
Nascere, cuius eras semisopita memor.
Dixerat: vtquè sui secretum pectoris illis
Aduena per somnum iam patuisse videt:
Indolet, &, postquam nullas superesse latebras
Inspexit, geminis acta CYDONE refert.
Casum infelicis fratres mirantur amantis,
Nec minus hos animo firma puella monet.
At quoniam in vetitum nitì placet, atque negatis
Est ferè communis mos inhiare Virûm:
Qui magis intentus narrantis ab ore pependit
LIMON, CHRYSOCOMES altius igne calet.

Sic

Sic ô sic hominum quantum est in spebus inane!
Quàm modicum rebus prosperitatis inest!
Virgo virum simulat, nè cui succumbat amanti:
Res patet. inquè procum it, cum fore tuta putat.
In Iuuenem pueri flammas abijsse CYDONIS
Rere, hæc transferri si quoque flamma potest.
Qua non fecit Amans? quo non tentauit vt illam
Alliceret? vanus sed labor omnis erat.
O' quoties cura fertur fleuisse sorori
Tantaleam, quam fert ille in amore, famem!
CHRYSOCOMEN, quoties dixit, ni CITRIA flectas,
Alter EROMELVS cogar amore mori.
Tu ne perire sinas, torquente Cupidine, fratrem?
Tu, cui tam mitis, qui mihi saeuus Amor?
Qui fauet tibi mitis Amor, dum filius Atlæ
Te pariter, quantum diligis ipsa, flagrat:
Ille tibi poterit quæcumque concedere: forsan
CHRYSOCOMEN precibus flexerit ille tuis.
Tunc, mora nulla, simul geminos nubentes Amatis,
Et quatuor duplex adsociabit Hymen.
Si quicquam celerare tuos, Germana, Hymenæos
Gliscis, sit iuuenem vincere cura celer.
Sic crebrò miser: at geminis affectibus illa
Torta diù, nescit quem resoluta probet.
Hinc Amor, inde Fides pugnat: fauisse CYDONI
Hinc auet, hinc thalamos accelerare suos.
Sed cedit, tandemquè Fides superatur Amore.
Et sibi, tum fratri complacuisse parat.
Hortus apricus erat Montes hinc, vnde lauantem
Spectans occiduus Dorida Solis equos.
Delitiæ fratrum, quorum prope tecta virebat.
Plantarat geminis MAVRA Libyssa parens.
MAVRA, MAROCCÆIS quæ postera nomina Regnis
Indedit, ac MAVRIS, Africa tota, tuis.

Huc

Huc fratres, hospesquè simul concedere sæpe
Assuerant, speciem cum tulit illa viri.
Huc questûs exosa nouos, & abire parata
Est olim CITRIÆ ducta Virago manu.
Tum fratris pœnas Neptunia Nympha CYDONI
Dicere, tum soli fundere sola preces.
Tum thalamos Germani, aliter quæ sufferat ante,
Hortari vt demum nupta subire velit.
Inde suum memorare genus, Diuumquè parentem
Narrare, & cuius sponsa futura siet.
Nil magis attendi, quàm quòd decernat & ipsa
Nubere, LIMONIS prole beetquè torum.
Sed nil CHRYSOCOME verbis commota precantis
Perstat, & inuicto pectore dura manet.
Non vllum admissura toro respondet, & addit
Se mage, quàm zanam ponere, velle mori.
Sed nequijt tantam vindex Rhamnusia ferre
Duritiem, quamuis Taurica Diua probet.
Nam meruêre aliquid casti Limonis *Amores,*
Cui vis cogendi, si libuisset, erat.
Ergò dum CITRIÆ loquitur, graditurque per hortum,
Ac, vt se excuset, dicere multa parat:
Illius subitò gressûs radice moratur,
Et Plantâ plantas impediente ligat.
Ter comitem conata sequi, ter substitit harens,
Et frustrà doluit diriguisse pedes.
Citria *mirata est, &, quod vix credidit ante,*
Dixit Eromeli *cum nona fata* Cydon:
Ipsa videt fieri, quin & gauisa quod instet
Non exaudita vltio tanta preces:
Ipsa repentinâ pariter radice retenta est,
Proh quam peccato congrua pœna fuit!
Serpit vtrisque celer ligni natura per artûs,
Atque vterum, atque humeros induit, atque manûs.

In frondes abiêre comæ, &, quæ vellere tentant
Illas, in ramos brachia tensa migrant.
Extabant tantum dictura novissima verba
Ora, virens reliquo corpore questa nemus.
Cum venit LIMON, & CHRYSEOMELOS, vterque
Optatos cupiens sollicitare toros.
Fatorum ignari flectunt huc lumina, & illuc,
Vt geminas videant; viso nec vlla tamen.
At non visa licèt, videt vtraque, & Arbore condi
Testatur murmur flebile, voxquè gemens.
Accurrunt, casam, & dicentibus vltima Nymphis
Non profecturam quisque daturus opem.
Linquit Atlantigena CITRIAM, quaq; hospita culta est,
Vt sit solua studet non redamatus Amans.
Circum obdurato solers de cortice tentat
Extrahere; at ceù de vulnere sanguis abit.
Sic dum Libs CITRIÆ divellere candice corpus
Conatur, sequitur vim cruor inde fluens.
Vtraque, parce precor pietate nocere. id Amantis
Haud opus: in trunco dilaceramur, ait.
Iamque frutex tegit ora, & vix sinit ista profari:
Hospes amice vale. sponse negote vale.
Quid faciant miseri, queis sic perduntur Amatæ?
Suspirant, lugent sauaq; fata vocant:.
Numinaquè inclamant iniusta, nimisquè severa,
Quæ geminis cari spes rapuere tori.
Non talit hac Nemesis, quæ non iniusta vocari
Vult, & quod Nymphis fecerat, hisce facit.
Implicuit radice pedes, & cinxit vtrosque
Cortice, & in lignum membra migrare dedit.
Affectus remanent Plantis, quos vivà fouebant
Pectora; amant olia; nescit amare CYDON.
Nescit amare CYDON: Plantas ea quippe Maritas
Nescia, nec iunctas insitione ferens.

Du-

Dura CYDON: & adhuc ea Planta CYDONIA dicta est,
De patrio Nympha littore nomen habens.
Arbor Cretaā dudum translata CYDONE
Credita: CHRYSOCOME quòd foret ipsa CYDON.
Illius ora tegens, at non deformia reddens
Lanugo, Fructus vestyt inde nouos.
Quin & flauities dedit AVREA POMA vocari,
Aurea flauities ore, comisq; nitens.
Gratus odor POMIS, vt iam tibi, Cynthia, gratam
Fecerat intacta Virginitatis odor.
Asperitas tantum illa manet, quā dura solebat
CHRYSOCOME inuisis displicuisse procis.
Asperitas igitur crudis innata VOLEMIS.
Incoctis vesci nemo perinde potest.
Hinc & si Graii dixere CYDONIA, nobis
COCTANA sunt, quando nonnisi COCTA placent.
COTONEA Oenotrij, seu Poma CATONEA dicunt,
Nam coluisse prior dicitur illa Cato.
Scilicet ex Afris alibi traducta, CYDONE
Traxit, & Italicos inde beauit agros.
Italia sic facta frequens est aduena Planta
Ciuis, tam crescens vallibus, atque iugis.
At mage COTONEO gaudet, PARVAq; CYDONE,
Quòd gauisa locis sit Peregrina migrans.
Delicia gustùs hinc COTONEATA parantur,
Est quibus ambrosius, nectareusq; sapor.
Hinc fertur placuisse cibus Superisque, Ioui que,
Qui suetas illi posthabuère dapes.
Nec minus ac Creta Diuo Cretaa probantur
Munera, sunt Cypria POMA probata Dea.
Gaudet in arbores, vt iam pradixerat, armos
Versam CHRYSOCOMEN fronde virere nouā.
Lataturque sibi quondam AVREA POMA daturam,
Sanctio cum iusti facta Solonis erit.

Exul-

Exultatque puer secum, qui virginis illa
Non potuit casto figere tela sinu.
Sic & Eromeli *congaudent fusus abunde*
Vltum, quodque pars plexa sit illa manu.
Quin & ubi norunt ad cœlum tendere ramos,
Plantam comportant huc, Eromele, *suam.*
Pulcrum est Aurantis *sint* Aurea Poma Volemis
Iuncta, & quos iunxit patria, iungat ager.
Quosque voluntatum discors disperserat ordo,
Pulcer natura congreget ordo, placet.
Nanque ibi, qui fratres Deus egerat ultor, & Atla
Natum, ut item ferrent AVREA POMA, dedit.
Nomina non mutant gemini nouâ in Arbore: LIMON
Dicitur Arbor adhuc: CITRIA Planta quoque est.
Soli Atlantigenæ, postquam sub stirpe nouellâ
Hæsit, stat pondus nominis, itque sonus.
Ex Μήλου, χρύσου τ᾽, *ex MALO dictus, & AVRO,*
Ex MALO, ac AVRO nunc quoque nomen habet.
Hellas at in Latium migrat, hinc AVRANTIA MALVS
Est, qui tandudum Χρυσομῆλος *erat.*
Et qua tres inter cognatio nata fuisset,
Est inter Plantas quomodocunque potest.
CITRIA Atlantiadi, CITRIÆque hæc iungitur, immo
LIMONEM socium fœdus utrique ligat.
Altera ab alterutrâ compleri gaudet, & vna
Alternâ affines insitione beat.
Quin etiam haud vnâ duntaxat in Arbore culta
Tres simul, & mater Planta fit vna tribus;
Sæpe etenim, quod non alijs in fructibus usquam est,
Pomo vni species multiplicata subest.
Eminet, & subsidit enim per segmina cortex,
Distinguit species, quæ coiêre, color.
Haud aliter Tartessiacus Concordia fratres
In Geryoneum corpus abire dedit.

N9

Nouit Atlas miseri vegetantia funera Nati,
Et doluit, factus pene dolore rigens.
Mœnibus incingi solidis Pomaria mandat,
Improba ne possit diripuisse manus.
Et septem Natas seruando præficit horto,
De matre Hesperidas *postera secla vocant.*
Iuno fauet pariter, quam Pomorum *allicit* aurum;
Huic & de curà cogitat ipsa quoque.
Prænidet inuisum hac venturum ad littora quondam
Priuignum, vt forsan diuia Mala ferat.
Obstet vt ergo notho, si qua intentauerit audax
Furta, venenoso sæua dracone parat.
Custodem hunc solers læta ad viridaria sistit,
Qua iubet, vt seruet noctè, dieque vigil.
At dura nil proficiunt inuenta Nouercæ.
Alcides veniens AVREA MALA tulit:
Eurystheoquè ferens, Medùm, Assyriaque feraces
Munere felici nobilitauit agros.
Assyria *hinc* Malus, *seù* Medica *dicitur* Arbos
E tribus aurifero pignore quæque nitet.
Hinc & delicias Phæacum rura tulerunt,
Imo & diuitias hinc habuere suas.
Æneadum hinc terras, & Parthenopæa bearunt
Littora, & hinc illas diues Amalphis habet.
Sic Ligurum data Planta solo; sic Nympha Salois,
Benacusq; parens AVREA POMA dedit.
LIMONEM hinc natum Benaco, & Phyllidi finxit
Is, cui BENACVS molle Poema fluit.
At cum relliquias nati scit in Arbore raptas,
Alcide auriferum depopulante nemus,
Iapetionides, nouus hunc dolor angit, & vnus
Quod nequyt mæror, non nequère duo.
Scilicet his tunctis horrens obmatuit, &, ceu
Sauam inspexisset Gorgona, diriguit.

Quæ

Quæ caro iam fuerat, modo saxum euadit, & Atlas
Fit mons de prisco nomine nomen habens.
Notior historia est, quàm pluribus exequar, & iam
Musica dictando fessa Thalia silet.
De POMIS ideò sat quæ prælusimus AVREIS,
Vt tibi deinde canam serta, CRISPE, Vale.

FINIS.

Bononiæ, Typis Hæredis Victorij Benatij 1667.
Superiorum permissu.